

4083

≡ NECROLOGIA ≡

EL M. I. SR. DR.
EN JAUME ALMERA I COMAS
DEAN DE LA SEU DE BARCELONA

(1845 - 1919)

EN SALVADOR VILASECA

I

DR. M. FAURA I SANS

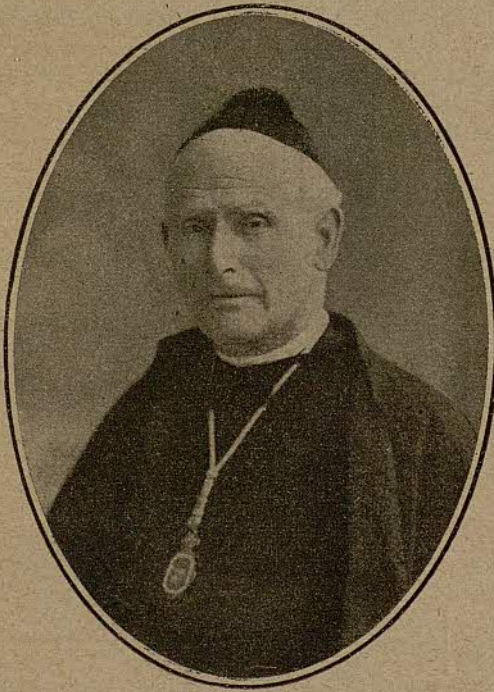
(Extret del *Bulletí de la Institució Catalana
d'Història Natural*, Març - Abril de 1919).

BARCELONA

ESTAMPA DE FRANCISCO X. ALTÉS I ALABART

1919

El Dr. En Jaume Almera i Comas, Pvre.

Quan, conservant la plenitud dels seus entusiasmes, empenia la revisió del caudalós material recollit en innumbrables expedicions geològiques pels indrets de Catalunya, i particularment per les comarcades barcelonines, retornant sobre tota l'obra immensa desenrotllada amb quaranta anys de perseverant esforç, ens ha omplert de dol la mort del venerable mestre!

A Sant Joan de Vilasar, el 5 de Març de 1845, havia nascut Mn. Jaume Almera i Comas, el qual juntà des de ben jove una

activitat incomparable al seu natural talent. Tant en els seus estudis dins la carrera sacerdotal, com en la de Ciències Naturals, es distingí com a excel·lent alumne, essent elevat a l'any 1871, a professor d'Història Natural i Geologia en el Seminari Conciliar de Barcelona, on durant el curs de 1874-1875, creà el que després esdevingué famós Museu de Geognòsia i Paleontologia, junt amb la rica Biblioteca científica d'obres especials.

Dins la carrera sacerdotal, demés d'ésser nomenat Professor d'Història Natural, Geologia i Hermenèutica en el Seminari Conciliar,

i membre de la Junta disciplinar tridentina, formà part dels Sínodes diocesans, essent elevat a Canonge i Dean de la nostra Seu, en 1885 i 1912, respectivament.

Des d'aquella primera època, rodejat d'una munió d'aprofitats deixebles que han florit en tots els rams del coneixement humà, treballant constantment per a esclarir l'embrollada constitució geològica de nostra terra, s'anaven succeint ràpidament, amb interès sostingut o superat, els treballs i publicacions científiques originals de l'eminent geòleg.

Com diu el doctor Faura, el coneixement que adquirí de l'Història Natural en preparar-se per al grau de batxiller en Arts, i particularment la lectura de l'obra de Sturm *Reflexions sobre la naturalesa*, despertaren en ell una vera afició a aquesta ciència moderna; però, no fou fins als vint-i-sis anys quan s'inicià Mn. Almera en els estudis especials de Geologia i Paleontologia, inaugurant les càtedres i el Museu del Seminari, i fins el 1876, quan al costat d'En Landerer pogué recorre com a bon geòleg la regió cretàica de la Morella i el Maestraçgo, en els límits de les províncies de Tarragona, Castelló i Terol. Dos anys més tard, fou presentat pel propi geòleg a la *Société Géologique de France*, publicant ensemps el seu tractat de *Cosmogonia i Geologia*.

Com a membre d'aquesta important associació, assistí constantment a les sessions anyals extraordinàries, anant a Sèmur (côte d'Or), Foix (Ariège), Clermont-Ferrand i Montdore, Provença, Vaucluse, Argèlia, etc., demostrant en totes elles els seus profunds coneixements geològics en comparar les formacions de nostra terra amb les estrangeres visitades. Això li va merèixer la confiança de tots els seus col·legues per a organitzar pels anys 1898-1899, junt amb En Lluís M. Vidal, i En A. Bofill i Poch, la famosa sèrie d'expedicions per Catalunya, on tant es distingiren «els admirables geòlegs catalans», especialment el doctor Almera, al qual corresponen la major part de les comunicacions reunides en el tom XXVI del *Bulletin*. Posteriorment, continuà assistint a les reunions anyals de la mateixa societat fins a impedir ho el conflicte europeu de 1914.

En Desembre de 1879, ingressà en la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, llegint la memòria «De Montjuic al Papiol, a través de les èpoques geològiques»; va ser dels acadèmics que contaven amb major nombre d'assistències, asidu col·laborador del Butlletí i l'encarregat, en 1882, del discurs inaugural, tractant sobre *Una Excursió al Montseny*.

L'Institució Catalana d'Història Natural el nomenà, en la seva fundació, soci honorari, i Membre de l'entitat en reformar el seu reglament. Nombrosos han sigut els treballs del doctor Almera publicats en el Butlletí de la Institució, essent-ne el darrer el corresponent als Briozoaris luteccians del pla de la Gàrgara, en col·laboració amb M. J. Canu.

També fou membre del Centre Excursionista de Catalunya, de la societat Espanyola d'Història Natural, de la Academia Pontificia, de la Societat Aragonesa de Ciències Naturals ne fou membre honorari, etc., i col·laborador de nombrosíssimes publicacions.

Amb motiu de reunions, congressos o estudis geològics personals dels jasciments més clàssics de l'estranger, viatjà el doctor Almera per la major part de l'Europa, àdhuc arribant, en 1886, a recorre Palestina, Síria i Egipte.

En tota la Geologia de Catalunya s'hi troben personals intervencions del Canonge Almera, i es pot dir que la corresponent a les comarques barcelonines es confon amb bona part de la seva obra.

Ell demostrà plenament l'existència de l'Arcàic en la nostra serra costera, descobrint la formació gnèssica, en pas a micacita, de Mataró i Montnegre, acabant d'una vegada, arrelades discussions. En canvi, malgrat les pacients investigacions esmerçades per espai de més de vint anys per aquests terrenys primaris, no pogué definir d'una manera certa la presència del Càmbric, sense trobar, com ell lamentava, la tan ombrívola i anelada fauna primordial de M. Barrande. Però, caracteritzant l'Ordovicià i el Gotlandià, àdhuc molts dels nivells establerts per En Lapworth, estudià detalladament el Silúric de Montcada, Papiol, Vallcarca, el Tibidabo, recollint-hi nombroses espècies de graptolits i altres fòssils interessants d'aquest període. Els claps devònics dels voltants de Barcelona foren igualment caracteritzats pel Dr. Almera, dedicant-li M. Barrande, en determinar les espècies recollides, la *Kralowna Almerai*. Descobrí el Culm de Vallcarca amb la seva rica flora dinantiana, estudiada pel Marquès de Saporta, i referí al mateix període els jasciments de Papiol i Cànoves, que, en un principi suposà corresponents al Càmbric.

També devem al doctor Almera la major part de les més importants notícies sobre el Triàsic barceloní, per quant descobrí els jasciments d'Aiguafreda, Castelldefels, Begues, Gavà, Vallirana i clap de La Llacuna, on prop de Pontons, trobà una representació de la fauna de Sant Cassià del Tirol del Ladinia superior, i el criteri, encertat segurament, d'incloure en el Triàsic les calisses sobreposa-

des a les argiles, margues i carnoles kéupriques, enfront de l'opinió d'alguns geòlegs francesos (Carez) i espanyols (Calderón), exposada en la sessió extraordinària de la *Société géologique de France*, a Barcelona.

A l'extrem N. W. del Penedés, prop Sant Quintí de Mediona, caracteritzà el Juràssic superior amb la troballa d'unes calisses amb *Cirena* i *Matheronia*.

El Cretàcic d'aquesta província, fou detingudament estudiat pel Canonge Almera, donant compte dels seus treballs sobre l'Urgo-Aptià i Aptià amb diferents notes presentades a la *Société Géologique de France* i altres associacions, havent classificat bona part dels exemplars recollits En de Angelis, Lambert, Loriol, Kilian, Paquier i altres eminents paleontòlegs.

Quant als estudis que feu el doctor Almera sobre el terciari de Catalunya, resulten aquests una sèrie inacabable de publicacions. Amb la col·laboració del sabi malacòleg senyor Bofill i Poch, i les indicacions del marqués de Saporta, Boulay, Brusina, Gaudry, Déperet, Cotteau, de Angelis, Schrodtt, Collot, i altres paleontòlegs, donà a llum la descripció de les espècies fòssils dels terrenys terciaris de la nostra terra, particularment la dels moluscos del terciari superior corresponent als *Cancellaridae*, *Strombidae*, etc. També l'interessant maciu de Montserrat, la plana de Vich, el pla de Bages, la Segarra, foren objecte d'interessants treballs del doctor Almera, així com un estudi sobre els Briozoaris eocènics de la Gàrgara amb Mr. Canu, i altres, sobre els dipòsits de Rubí, Sant Cugat, Sant Andreu de la Barca, i Campins, i les relacions que aquests tenen amb la tectònica del Montseny. El mateix cal dir del Burdigalià de Calafell, l'Helvecià del Penedés i Montjuich, el Tortonià de Vilanova i Geltrú, el Miocènic superior del Vallés y Penedés, i particularment la memòria sobre Briozoaris miocènics de Catalunya, junt amb de Angelis d'Ossat.

Les investigacions del doctor Almera sobre les formacions pliocèniques i quaternàries d'aquestes comarques, mereixen especial menció. Com diu Mn. Font i Sagué, en la seva Geologia general, cap formació de Catalunya ha sigut tan detingudament escorcollada com el Pliocènic del Pla de Barcelona i el Llobregat, gràcies als treballs que per espai de molts anys hi ha vingut fent el canonge Almera. En primer lloc, a ell, es deu el descobriment de les capes de *Congería*, de Castellbisbal, que atribuí sempre al Pliocènic inferior, enfront de l'opinió d'altres geòlegs que, com Déperet, Lapparent,

els han inclòs en el Miocènic. El Plasencià, l'Astià, i el Sicilià, foren caracteritzats pel doctor Almera a la llarga del Llobregat, recollint-hi una infinitat d'espècies fòssils, quals llistes ens omplirien moltes planes.

Als terrenys cenozòics corresponen igualment els treballs i estudis especials del doctor Almera, sobre grans mamífers i altres vertebrats fòssils de Catalunya, com els *Aceratherium*, *Dromatherium*, *Hippopotamus*, *Elephas*, *Mastodon*, *Hipparion* i tants altres, adhoc l'abundosa fauna del Parc Güell, estudiada amb Déperet i Bofill i Poch, i descoberta per En Font i Sagué.

Tornant enrera, es publicà a l'any 1891 la primera fulla del Mapa topogràfic i geològic de la província de Barcelona, que emprengué el doctor Almera per encàrrec de la Diputació, ajudat, en la part topogràfica, pel senyor Eduard Brossa. L'escala del Mapa, al 1 per 40,000, exigia un estudi detallat i conscient del nostre terreny que pocs haurien pogut desenrotllar a la faisó d'aquests dos homes. Tots sabem que la primera fulla compren els encontorns de la Ciutat Comtal, la que fou seguida, en 1897, per la de l'Anoia al mar; en 1900, per la del Foix i la Llacuna, i en 1914, per les dues darreres, comprenent el riu Tordera i el Montseny, Vallès i litoral. En la preparació d'aquest Mapa, síntesi monumental de la major part dels seus desvetllaments, no hagué solament de lluitar, com ell mateix ens diu, amb ço que és nou i amb ço desconegut de la part paleontològica en les capes peleozòiques i amb els variats terrenys que integren el nostre sòl, sinó també amb l'allunyament dels centres científics en què vivim, la deficiència gairebé absoluta d'obres de consulta, la manca de Museus i col·leccions, i, sobretot, l'escassetat de conreua-dors d'aquestes ciències...

Demés d'aquesta llarga sèrie de treballs, publicà igualment el doctor Almera nombroses notes sobre petrografia, espeleologia, prehistòria, filogènia i una traducció castellana de la Química de Wurtz.

La seva pèrdua, tan sentida com irreparable, ens deixa un buit immens en els moments en els quals podia ésser més útil a la Pàtria, i pels seus consells i encoratjaments, als seus deixebles; després de curtíssima malaltia, entregà l'ànima a Déu, el 15 de Febrer de 1919.

Tinguem sempre ben present entre nosaltres el record de l'activitat i intel·ligència d'aquest home eminent que sapigué ésser, a la vegada, glòria de la Religió, de la Ciència i de la Pàtria.

SALVADOR VILASECA.

Bibliografía del Dr. D. Jaume Almera

PUBLICACIONES CIENTÍFIQUES

1874. Sobre la Teoría de la nutrición vegetal.—Tesis doctoral (inèdita).
— Lecciones elementales de química moderna.—Traducció de la 2.ª edició francesa de l'obra de Wurtz; 2.ª edició al 1888. Obra de 707 planes i 131 gravats.
1878. Cosmogonia y Geología.—Obra de 517 planes.—2.ª edició al 1904.
— Roig i Torres.—Crónica bibliográfica.—Cosmogonia y Geología, obra escrita por el Dr. D. Jaume Almera.—*Crónica científica*; tom. I, p. 87-90.
— El Bathybio, historia de un protoplasma.—*Crónica científica*; t. I, p. 125-130.
— Geneología del hombre según Hæckel y la placenta de los lemúridos.—*Crónica científica*; tom. I, p. 342-343.
— La geología en la Exposición Universal.—*Crónica científica*; t. I, p. 517-519 i 536-539.
1879. El plioceno de la Villa de Gracia.—*Crónica científica*; tom. II, página 557.
— La Sociedad geológica de Francia en el Morvan (pels voltants de Semur).—*Crónica científica*; tom. II, p. 470-472; 515-518.
1880. Bibliografía.—Braquiópodos, obra de J. Berrande.—*Crónica científica*; tom. III, p. 467-470; 518-520.
— Geología de la montaña de Montserrat.—*Crónica científica*; tom. IV, pág. 411-415.
— Estudios geológicos sobre la constitución, origen, antigüetat i pervenir de la muntanya de Montserrat.—(Publicat en articles a la *Veu de Montserrat*; després en un fullet apart). Vich.
— De Montjuich al Papiol a través de las épocas geológicas.—*Memoria leida en el acto de su recepción pública en la Real Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona en el día 20 de Diciembre de 1879*. Barcelona.
— El plioceno en la Villa de Gracia. (Mio-plioceno de M. Tornouër).
1882. Crónica Bibliográfica.—Dèfense de les colonies, de la obra de Berrande.—*Crónica científica*; tom. V, p. 95.
1883. Estudios locales et comparatives extraits du système sylurien du centre de la Bohême, de J. Berrande, vol. VI. Acéfalos.—*Crónica científica*; tom. VI, p. 426-430; 452-455.
— Gruta Prehistórica de Montcada.—*Crónica científica*; tom V, página 150.
— Epoca del levantamiento del Montseny, fijado por los depósitos de cemento de Campins.—*Ext. de la Crónica científica*; tom. VI, p. 175.

1884. El Mamut *Elephas primigenius* Blum, en el bajo Llobregat.—*Crónica científica*; tom. VI, p. 362. Reproducido en el *Diario de Barcelona* del propio año, pág. 11, 267.
1884. Almera i Bofill.—Moluscos fósiles de los terrenos terciarios superiores de Catalunya (familias Cancellaridos).—Ext. *Boletín de la Comisión del Mapa Geológico de España*; tom. XI, foll. de 73 planes amb 5 lámines, (B.-F.), Madrid. En el *Diario de Barcelona* (1885), p. 4347 se'n feu un judici crític.
- Excursión al Montseny, descripción de sus faldas y de sus cumbres y época de su levantamiento final.—Memoria inaugural del curso 1882-83, leída en 14 de Octubre en la Real Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona.—Ext. *Mem. Ac. de Ciencias Naturales de Barcelona*; (3), 1.
1885. Breve reseña e historia geológica de los valles de Hebrón, clota de S. Genis dels Agudells, Horta y Vallcarca.—*Crónica científica*; tom. VIII, p. 41-46.
- Almera i Bofill.—Cancelarias de los terrenos terciarios superiores de Cataluña.—*Crónica científica*; tom. VIII, p. 3 i 25.
- Almera i Bofill.—Mollusca fossilia stratum tertiariorum superiorum Catalauniae; Proemmium, Strombidæ, Strombus, Rostellaria.—Barcelona.
- Análisis de las causas físicas de los terremotos.—*Crónica Comercial*.—Barcelona.
1886. Descripción de las rocas del valle de Nuria.—*Bol. de la Com. del Map. Geol.*; tom. XIII, p. 441-443.
- Almera i Bofill.—Moluscos fósiles de los terrenos terciarios superiores de Catalunya (familia Estrómbidos).—Ext. del *Boletín de la Comisión del Mapa Geológico de España*; tom. XIII, foll de 45 pág. y 3 lám. Madrid.
1887. Una hora en el Laboratorio Zoológico de Banyuls-sur-mer.—*Crónica científica*; tom. X, p. 220.
- Almera i Bofill.—Descubrimiento de grandes mamíferos fósiles en Cataluña.—*Crónica científica*; tom. X, núm. 220, p. 1.
- Hundimiento en Rey de Llató, Seo de Urgel.—*Crónica científica*; tom. X, p. 405.
- Temblores de tierra en Cataluña.—*Crónica científica*; tom. X, p. 405.
- La edad pliocena del altozano de la Catedral.—Nota presentada en Junio de 1877 a la *Real Acad. de Ciencias de Barcelona*.
1888. Almera i Bofill.—Catálogo de los moluscos terciarios superiores recogidos en Cataluña.
- Mapa geológico y topográfico de la prov. de Barcelona.—Contornos de la capital. — Escala 1 : 100,000. — Barcelona.
- Memoria descriptiva de la región comprendida en este Mapa, presentada a la excelentísima Diputación provincial.—(Inédita). Se guarda una còpia en la Biblioteca del Museu del Seminari Conciliar.
- Almera i Bofill.—Algunos datos geológicos sobre los Pirineos Orientales.—Ext. de la *Crónica científica*; tom. XI, p. 241, foll. de 7 pág.
1889. Indicaciones sobre la invasión del mar en la costa del Levante. — *Act. de la R. Soc. Esp. de Historia Natural*; tom. XVIII, p. 67.
- Descubrimiento de impresiones de hojas de *Odontopteris* en un

- manchon de grauwacka del Putxet y Vallcarca. - *Act. de la R. Soc. Esp. de Historia Natural*; tom. XVIII.
1889. Elucidaciones geológicas sobre el Putxet y la antigüedad de su flora paleontológica.—*Diario de Barcelona*; pág. 8946-8948.
- Almera i Bofill.—Recientes descubrimientos paleontológicos en Cataluña efectuados por el canónigo Dr. D. Jaime Almera, Pbro., y D. Arturo Bofill y Poch.—*Crónica científica*; tom. XII, núm. 268, p. 1.
- Descubrimiento del carbonífero inferior o *Culm* de Putxet y Vallcarca.—*Crónica científica*; tom. XII, núm. 290, p. 393.
- Almera i Bofill.—Descubrimiento del Jurásico (Malm?) en las costas de Garraf.—*Crónica científica*; tom. XII, p. 417.
- Almera y Saporita.—Caracterización del *Culm*.
1890. Hojas de *Odontopteris*.—*Crónica científica*; tom. XIII, p. 139.
- Indicación de los descubrimientos paleontológicos hechos en nuestras cercanías desde 1.º de Julio de 1890.—Enero de 1890.
- Invasión del mar en la costa de levante de Barcelona.—*Crónica científica*; tom. XIII, p. 139.
- Desaparición de un banco de *Pectunculus*.—*Crónica científica*; tom. XIII, p. 139.
- Almera i Bofill.—Cine dies a través dels Alberes, lo Roselló y la Cerdanya.—*La Ilustració Catalana*; tom. XII.
1891. Descubrimiento de cuatro niveles del periodo Silúrico en los alrededores de Barcelona.—*Crónica científica*; tom. XIV, p. 114.
- Importancia del descubrimiento del *Monograptus priodon* en Sant Vicents dels Horts.—*Crónica científica*; tom. XIV, p. 116.
- Almera i Bofill.—Ojeada sobre el pasado y el presente de las costas de Garraf.—*Crónica científica*; tom. XIV, núm. 324, p. 161.
- Descubrimiento de las capas de Congerías de Castellbisbal.—*Crónica científica*; tomo XIV, p. 228.
- Rocas hipogénicas de los alrededores de Barcelona.—*Crónica científica*; tom. XIV, p. 213.
- Descubrimientos de otras dos faunas del silúrico inferior en nuestros contornos, determinación de sus niveles y del de la fauna de las rojo-purpúreas del Papiol.—*Crónica científica*; tom. XIV, p. 465, Barcelona.
- Caracterización del muschelkalk en Gavá, Begas y Pallejá.—*Crónica científica*; tomo XIV, p. 474, Barcelona.
- Descubrimiento de tres floras terciarias en nuestros alrededores.—*Crónica científica*; tom. XIV, p. 476.
- Mapa geológico y topográfico de la provincia de Barcelona.—Región primera o de contornos de la capital. - Escala de $\frac{1}{100,000}$ (25 milímetros por kilómetro).
1892. Continuación de las rocas eruptivas de los alrededores de Barcelona.—*Crónica científica*; tom. XV, núm. 341-342, p. 1 25, y 49.
- Explicación somera del mapa geológico de los alrededores de Barcelona.—Extret de la *Crónica científica*; tomo XV, pàgines 132 i 275, fullet de 72 pàgines.—Barcelona.
- Almera i Bofill.—Catálogo de los moluscos fósiles pliocenos de Cataluña.—*Publicaciones de la Crónica científica*. - Obra de 108 pág.

1892. Barrois.—Observations sur le terrain devonien de la Catalogne.—*Soc. géol. du Nord*, t. XX, p. 61-73.
1893. Almera i Bofill.—Moluscos fósiles de los terrenos terciarios superiores de Cataluña (fam. Murícidos).—Extr. del *Boletín del Mapa Geológico de España*; tom. XIX. foll. de 131 pág. y 3 lám. Madrid.
- Nota sobre la presencia del *Hippopotamus major* y de otros mamíferos fósiles en Tarrasa.—Ext. *Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*.—Tercera época, vol. I, núm. 5. Enero y Marzo de 1893.
- Nota sobre el Mapa topográfico geológico de la región comprendida entre el paralelo de Vallirana, Ordal y Lavern y el litoral.—*Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*; foll. de 3 pág., tercera época, vol. I, núm. 8.
- Barrois.—Observaciones sobre los terrenos silúricos de los alrededores de Barcelona. *Bol. de la C. del M. geol. de España*.
1894. Almera et Collet.—Le Pliocene des environs de Barcelone.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; 3.ª série, tom. XXII, p. 678.
- Pliocénico de la provincia de Gerona, según las notas de los Sres. D. Luis M. Vidal y D. Manuel de Chia.—Barcelona.
- 1895 (1894) Catalogue de la Flore pliocène des environs de Barcelone.—*Compt. rendu 3.ª Congrès international des Catholiques a Bruxelles*; tom. VII, p. 319-326. - Ea el 1897 se reproduí en el *B. de la C. M. G. Esp.*
- Sucinta exposició de la formació salobre de Villanueva y Geltrú.—*Bol. de la R. Ac. de Cien. de Barcelona*.
- Etude stratigraphique du massif crétacé du litoral de la province de Barcelone.—*Bulletin de la Soc. géol. de France*; 3.ª ser., tom. XXIII, pl. 564-571.
- Almera i Bofill.—Descripción de la fauna salobre Tortoniense de Villanueva y Geltrú.—Foll. 16 p. i 2 lám - Barcelona.
- Almera et Paquier.—(Observacions).—*Bull. de la Soc. géol. de France*; 3.ª ser., vol. XXIII, p. 834.
- Nota sobre la presencia del Pliocénico superior en San Juan de Vilasar.—Ext. del *Bol. de la R. Ac. de Ciencias y Art. de Barcelona*; vol. I, núm 10.
- Sur les terrains cretaces de la région de Barcelone.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; 3.ª ser., vol. XXIII, p. 836, fou publicat en la pl. 563-571.
- Formación del mediterráneo, según la Paleontología y la Geología.—*Publ. Protección Nacional*.
1896. Historia geológica de la vall de Núria (Pirineus catalans). Ext. de *l'Història de Nostra Senyora de Núria*.
- Almera et Déperet.—Decouverte du Burdigalien des environs de Barcelone.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; 3.ª ser. tom. XXIV, p. 1126-1127.
1897. Almera i Bofill.—Monografía de las especies del género *Pecten* del Burdigaliense superior y de una *Lucina* del Helvaciense de las provincias de Barcelona y Tarragona.—Barcelona.
- Reconocimiento de la presencia del primer piso mediterráneo en el Penedés.—*Memoria leída en la sesión celebrada por la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona el día 30 de junio de 1896*.

1897. Mapa geológico y topográfico de la provincia de Barcelona.—*Región segunda o del río Noya al mar.*—Escala $\frac{1}{40,000}$.
1898. Enumeration des mammifères fossiles découverts en Catalogne.—*Compte rendu du quatrième Congrès Scientifique international de catholiques.*—Fribourg (Suiza).
- Sobre la série de mamíferos fósiles descubiertos en Cataluña.—Ext. del *Bol. de la Real Ac. de Ciencias y Artes de Barcelona*; tercera ép., Vol. I, núm. 20, foll. de 7 pág.
1898. Almera i Bofill.—Moluscos fósiles recogidos en los terrenos pliocénicos de Cataluña.—Ext. del *Bol. de la Com. del Mapa geol.*—Obra de 222 planes i 14 lámines.
- De Angelis (Dr. D. Joaquín) i Almera.—Contribución a la fauna paleozoica de Cataluña, vertida del manuscrito original latino, por el canónigo Dr. D. Jaime Almera.—Ext. del *Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*; tercera época, Vol. I, núm. 20, foll. de 7 pág.
- Reunión extraordinaria de la Sociedad geológica de Francia en Barcelona.—*Bol. de la Real Academia*; tom. I, n. 22.
- Almera i Bofill.—Sobre una nueva forma malacológica de la provincia de Gerona. *Nenia subarc.*—Una figura, Barcelona.
1899. Sobre el mapa geológico de Tarrasa, por D. Domingo Palet y Barba, y la Memoria que le acompaña.—(24-III-1896).—Ext. del *Bol. de la R. Ac. de Cien. y Artes de Barcelona*; vol. I, núm. 26, p. 530-532, Octubre, foll. de 7 pág.
- De Angelis (Dr. D. Joaquín) i Almera.—Los primeros Antozoos y Briozoos miocénicos recogidos en Cataluña.—*Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*; tercera época, Vol. I, núm. 26.
- De Angelis (Dr. D. Joaquín) i Almera. I.—Antozoos y Briozoos de los depósitos pliocénicos de Cataluña. II.—Los primeros Briozoos encontrados en los depósitos pliocénicos de Cataluña.—Ext. del *Boletín de la R. Ac. de Ciencias y Artes de Barcelona*; tercera época, Vol. I, núm. 26, foll. de 25 pág.
- 1898-99 Compte-rendu de l'excursion du 28 Septembre (1898) a Sans et a Montjuich.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tom XXVI, p. 680-689).—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tom. XXVII, p. 96 (8); 1903.
- Compte-rendu de l'excursion de jeudi 29 de Septembre a Olesa, la Puda et a Montserrat.—De Olesa a la Puda y Montserrat. *Bull. de la Soc. géol. de France*; tom. XXVI, p. 690-712.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tomo XXVII, p. 110 (22); 1903.
- Compte-rendu de l'excursion du samedi, 1 Octobre, a Montcada et a Sardanyola.—Excursion a Montcada y Sardanyola.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tomo XXVII, p. 732-741.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tom. XXVII, p. 155 (68); 1903.
- Compte-rendu des excursions du dimanche, 2 Octobre, a Gracia et le Coll (Horta), et du lundi 3 a Vallcarca, au Tibidado et a Esplugas.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tom. XXVI, p. 742-765.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tom. XXVII, p. 167 (79); 1903.

- 1898-99 Comptes-rendu de l'excursion du mardi, 4 Octobre, a Castellbisbal et a Papiol.—Excursion a Castellbisbal y al Papiol.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tom. XXVI, p. 766-788.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tomo XXVII, p. 195 (107); 1903.
- Comptes-rendu de l'excursion du mercredi, 5 Octobre, a Gavá, Brugués, Begas, et Vallirana.—Excursion a Gavá, Brugués, Begas y Vallirana.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tom. XXVI, p. 789.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tom. XXVII, 224 (136); 1903.
- 1898-99 Comptes-rendu de l'excursion du jeudi, 6 Octobre, a Castelldefels et costes de Garraf.—Excursion a Castelldefels y costas de Garraf.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tom. XXVI, p. 801.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tomo XXVII, p. 258 (150), 1903.
- Comptes-rendu de l'excursion du vendredi, 7 Octobre, aux environs de Vilanova et de Vilafranca.—Alrededores de Vilanova y Vilafranca.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tom. XXVI, p. 812-822.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tomo XXVII, p. 251 (163); 1903.
- Comptes-rendu de l'excursion du samedi, 8 Octobre a Castellví de la Marca au vallon de Sant Pau d'Ordal et a Sant Sadurn de Noya.—Excursions a Castellví de la Marca, al valle de San Pau de Ordal y a San Sadurn de Noya.—*Bull. de la Soc. géol. de France*; tom. XXVI, p. 840-852.—Reproducido en el *Bol. de la Com. del Mapa geol. de España*; tom. XXVII, p. 284 (195); 1903.
1899. Sobre las especies *Acerotherium lamanense*, *Mastodon longirostris* y un *Elephas* descubierto en la provincia de Barcelona.—*Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*; época tercera, vol. I, núm. 26.
- (Observación) Analogie de Saint Simeon au vallon du Riege, du Miocene de cette region ds l'Herault et de celui de Panades dans son lord NO.—*Bull. Soc. géol. de France*; 3.ª serie, tom. XXVII, p. 778.
- Sobre el keuper de la provincia de Barcelona.—*Bull. Soc. géol. de France*; 3.ª serie, tom. XXVII, p. 787-788.
- Sobre el descubrimiento de la fauna de Saint-Cassien, en el Trias de nuestra provincia. (30-VI-1899).—Ext. del *Bol. de la Real Ac. de Cien. y Art. de Barcelona*; vol. I, núm. 26, foll. de 4 pág.
1900. Grottes du Montserrat (Espagne).—*Spelunca*; tom. VI, núm. 22, p. 148.
- Mapa geológico y topográfico de la provincia de Barcelona.—Región tercera, o del río Foix a la Llacuna.—Escala de $\frac{1}{100,000}$.—Barcelona.
1901. El criadero de Salgema de Cardona.—*Mundo Científico*; any III, v. III, n. 40, p. 628-631.
- Geología y Paleontología, por José J. Landere.—*Diario de Barcelona*.
1902. Más Graptolitos en la mole del Tibidabo (Barcelona).—*Mem. de la R. Ac. de Ciencias y Artes de Barcelona*; época tercera, vol. IV, núm. 21, p. 11.

1902. Excursión geológica dirigida a estudiar las relaciones del grupo de Mongat con el de Vallcarca.—*Memoria de la Real Ac. de Cien. y Artes de Barcelona*; época tercera, vol. IV, núm. 25, pág. 10.
1903. Tutti gli strati a «Congerie» si debbono attribuire al Miocene?—*Ext. de Mem. della Pon. Ac. romana dei Nuovi Lincei*; vol. XX, foll. de 17 pág.
- Almer a i Bofill.—Consideraciones sobre los restos fósiles cuaternarios de la caverna de Gracia (Barcelona).—*Mem. de la R. Ac. de Cien. y Art. de Barcelona*; 3.ª época, vol. IV núm. 33, p. 15, lám. 4.
1904. Una playa de terreno cuaternario antiguo en el llano de San Juan de Vilasar.—*Mem. de la Real Ac. de Cien. y Art. de Barcelona*; 3.ª época, vol. IV, núm. 39.
1905. De Angelis d'Ossat (Joaquin), versión por el Dr. Almera.—Fauna coralina del piso Aptense de Cataluña, avance de una memoria sobre la misma.—*Extr. de Memorias de la Real Ac. de Cien. y Art. de Barna.*; 3.ª época, vol. V, núm. 5, foll. de 9 pág.
- Aplicación de la teoría de los mantos recubrientes al estudio del macizo del Tibidabo de Barcelona.—Publicada con la versión francesa.—*Extr. de las Mem. de la R. Ac. de Cien. y Art. de Barcelona*; 3.ª época, vol. V, núm. 18, foll. de 25 pág.
1906. Mapa topográfico y geológico de la Plana de Vich a la escala de $\frac{1}{300,000}$.
- Descripción geológica de la comarca titulada «La Plana de Vich».—*Memorias de la Real Sociedad Española de Historia Natural*; tom. III. memoria 6.ª.
- Descripción geológica y génesis de la Plana de Vich, acompañada de un mapa topográfico a $\frac{1}{300,000}$.—*Extr. de Mem. de la Real Ac. de Cien. y Art. de Barcelona*; 3.ª época, vol. V, núm. 20, foll. de 55 pág.
1907. Estudio de un lago oligocénico en Campins.—*Extr. de Mem. de la R. Ac. de Cien. y Arts. de Barcelona*; 3.ª época, vol. VI, núm. 2, foll. de 12 pág.
- 1894 (1907) Memoria sobre los depósitos pliocénicos de la cuenca del Bajo Llobregat y Llano de Barcelona.—*Bol. de la R. Ac. de Cien. y Arts. de Barcelona*; 3.^a época, vol. I, tom. III, 2.^a parte.—(La primera part fou en tirada especial; i juntament amb ella hi van les dues monografies d'En d'Angelis).
1907. Almer a i H ö r n e s.—Extracto de la memoria titulada: Un reconocimiento de los terrenos terciarios de las comarcas occidentales bañadas por el Mediterráneo, presentada por el Dr. R. Hörnes en la Academia Imperial de Ciencias de Viena, tom. CXIV, parte I, Mayo 1906.—*Extr. de Mem. de la R. Ac. de Cien. y Artes de Barcelona*; vol. VI, núm. 11, foll. de 8 pág.
- 1908 (1909) Otra prueba de la invariabilidad de la fauna silúrica de O. de Europa en la dirección de N. E. a S. O.—*Ext. de la Mem. del Primer Congreso de Naturalistas Españoles*; pág. 325-328. Zaragoza.
1909. Ensayo de una síntesis de la evolución geológica de la comarca de Barcelona.—*Extr. de Mem. de la R. Ac. de Cien. y Arts. de Barcelona*; 3.ª época, vol. VIII, núm. 4, foll. de 15 pág.
- Descobriment de una de les antigues flores triásiques al N. de

- Barcelona.—*Bull. de l'Inst. Cat. de Hist. Nat.*; 2.ª época, any VI, núm. 2, p. 11-14.
1910. Dictamen razonado, referente a las funestas consecuencias de la traída de aguas del Mogen y Congost a Barcelona sobre el Vallés.—Fullet de 10 planes.
- Informe de los Sres. Almera y Vidal sobre la traída de aguas de Brañim.—*Diario de Tarragona* 3 de Desembre de 1910.
1911. Dictamen hidrogeológico (emitido) acerca la procedencia de las aguas del «Mas Caballé», Tarragona.
- 1911 (1912) Historia natural relativa al sitio en que brotan las aguas minero-medicinales de Vallfogona de Riucorp.—*Bol. del Instituto geol. de España*; tom. XXXII, p. 95-99.
1912. Almera y Vidal.—Informe sobre alumbramiento de nuevas aguas con destino a la Ciudad de Manresa.
1913. J. Canu (et J. Almera).—Bryozaires fossiles des terrains éocéniques du Pla de la Gárgara, près Aiguafreda (Lutecien).—*Bull. de l'Inst. Cat. de Hist. Nat.*; 2.ª época, any X, núm. 7, p. 102 a 105.
1914. Mapa geológico de la provincia de Barcelona.—Región cuarta o del río Tordera. Escala $\frac{1}{40,000}$. Reeditat en català.
- 1909 (1914) Mapa geológico y topográfico de la provincia de Barcelona.—Región quinta o del Montseny, Vallés y Litoral. Escala $\frac{1}{40,000}$. Reeditat en català.
1914. Dictamen acerca del trabajo con obción al premio «Agell».—*Bol. de la R. Acad. de Cien. y Arts de Barcelona*; vol. III, p. 459-466.
1915. Hoja cuarta del Mapa geológico de la provincia de Barcelona o del bajo Vizcondado.—Descripción físico-geológica del bajo Vizcondado (Tordera) y sus valles de hundimiento y de erosión.—*Mem. de la R. Ac. de Cien. y Arts. de Barcelona*; 3.ª época, vol. XI, núm. 22, p. 363-372.
- Algo sobre las rocas eruptivas del N. E. de Barcelona.—Extr. de *Mem. de la R. Ac. de Cien. y Arts de Barcelona*; 3.ª época, vol. XI, núm. 25, fullet de 40 planes.
- Judici sobre el Butlletí en el XXV aniversari de sa fundació.—*Bull. del Centre Excursionista de Catalunya*; vol. XXV, p. 137.
1910. Apuntes sobre los terrenos pliocénicos de los alrededores de Barcelona.—*Mem. de la R. Ac. de Cien. y Arts. de Barcelona*; 3.ª época, vol. XIV, n.º 11.

Espècies dedicades al Dr. Almera

PALEOZOIG

<i>Myrianites Almerai</i> Faura (1912)	Cambric (?)	Vimbodi.
<i>Kralovna Almeræ</i> Barrande (1881).	Silúric sup. i Devonic	Vallcarca (Gràcia).

MESOZOIC

CRETÀCIC

<i>Convexastrea Almarai</i> de Angelis (1905)	Aptià (Bedulià)	Vilanova i Geltrú.
<i>Axosmilia Almerai</i> de Angelis (1905)	Aptià (Bedulià)	Marmellà.
<i>Diploporia Almerai</i> Lambert (1901)	Aptià	Castellet.
<i>Antedon Almerai</i> de Loriol (1900)	Aptià	Lavall a Monjos.
<i>Caprotina Almeræ</i> Landerer (in litt.)	Urgo-aptià	Maestraçgo.
<i>Horiopleura Almeræ</i> Paquier (1895-1898)	Aptià	Castellví de la Marca.

NEOZOIC

EOCÈNIC

<i>Phymosoma Almerai</i> Lambert (1902)	Lutecià	Montserrat.
<i>Leocidaris Almerai</i> Lambert (1902)	Lutecià	Vallcebre i Bagà.
<i>Brissoides Almeræ</i> Lambrecht (in litt.)	Lutecià	Montserrat.
<i>Spatangus Almerai</i> Lambert (1902)	Lutecià	Castellolí.
<i>Lepralia Almerai</i> Neviani (1905)	Lutecià	Vilatorta.
<i>Membraniporina Almerai</i> Canu (1913)	Lutecià	Aiguafreda.
<i>Cerithium Almeræ</i> Carez (1881).	Lutecià	Soler.
<i>Melania Almeræ</i> Vidal (1897).	Eocènic inf.	Puigcercós.
<i>Mytilus Almeræ</i> Carez (1881).	Lutecià	Caldés.

MIOCÈNIC

<i>Clypeaster Almerai</i> Lambert (1906)	Tortonià	La Bisbal.
<i>Epiaster Almerai</i> Lambert (in litt.)	Burdigalià	Castellet d'Arbós.

<i>Scutella Almerai</i> Lambert (1906) . . .	Tortonià	La Bisbal.
<i>Opissaster Almerai</i> Lamberi (1906) . . .	Tortonià	Montjuic (i Sarde- nya).
<i>Flabellipecten Almerai</i> Depéret et Roman (1910)	Vindobonià	Rio de Oro.
<i>Ringicula Almeræ</i> Morlet (1880) . . .	Tortonià	S. Pau d'Ordal.
<i>Fusus Almeræ</i> Tornouër (1879) . . .	Tortonià	Montjuic.
<i>Strombus Almeræ</i> Crosse (1885) . . .	Tortonià	Montjuic.

PLIOCÈNIC

<i>Quercus Almeræ</i> Saporta (1897; in litt.)	Astià	Esplugues.
<i>Astrocoenia Almerai</i> de Angelis (1899)	Plasencià	Papiol.
<i>Bythinia Almerai</i> Brusina (1892) . . .	Plasencià	Papiol.
<i>Valvata Almerai</i> Brusina (1892) . . .	Plasencià	Papiol.
<i>Helix Almerai</i> Locar (1902)	Sicília (?)	Caverna de Gràcia.
<i>Ostrea Almeræ</i> Cossmann (1899) . . .	Astià	Esplugues.

PLANTES

Xanthium Almeræ Sennen (1918) . . .

INSECTES

Chrysopa Almerai Navás (1919) . . .

A la memòria del Dr. Almera

Antany publicàrem en la revista *PHYSIS* (1) una *Antologia* (biogràfic-bibliogràfica) resumint la labor del nostre Mestre, havent sigut per éll mateix revisada; així és que avui al plorar la perdua del qui ens allissonà en les embrollades qüestions geològiques de nostra terra, ens creiem en el deure de fer públiques les cartes rebudes amb motiu d'aquella publicació, juntament amb les que ens han sigut adreçades després de la seva mort, pera perpetuar així la memòria del eminent geòlec català.

Son deixeble,

DR. M. FAURA I SANS.

Société Géologique de France.

Paris, le 2 de Mars 1919.

Mon cher Confrère: J'apprends avec le plus grande affliction le décès de notre vieux Confrère ALMERA, donc tous nous avons le plus respectueux souvenir.

Nous vous sommes reconnaissants de votre note nécrologique et de la biographie que nous venons de recevoir. La note sera publiée dans le Bulletin.

Croyez, Monsieur et cher Confrère, a l'assurance de nos plus cordiaux sentiments.

Le Secrétaire général

L. MÉMIN.

(1) M. Faura i Sans.—Antologia de naturalistes catalans. *M. I. Sr. Dr. D. Jaume Almera i Comas, Dean de la Seu de Barcelona.*—*Physis*: n. 4, p. 92-94; n. 5, p. 106-108; n. 6, p. 120-122; n. 7, p. 137-142; n. 8, p. 164-165.—Barcelona, 1918.—Fullet de 15 planes.

Pontificia Accademia Romana dei Nuovi Lincei.—Roma, Palazzo della Cancelleria.

Roma, le 18 Mars 1919.

Monsieur et cher confrère: Je vous remercie vivement de la note biographique du Dr. Almera, que vous nous avez envoyée, elle sera publiée, dans nos *Atti*; je l'ai présentée à l'Académie dans la Séance du 16 mars.

Veillez agréer, Monsieur, mes hommages distingués,

PIERRE DE SANCTIS

Secrétaire de l'Académie Pontificale «Nuovi Lincei».

Univ. Cath. Lovaniensis.

Louvain le 1.er Février 1919.

Monsieur le Professeur: J'ai l'honneur de vous accuser réception des ouvrages que vous avez eu l'obligeance de nous adresser.

L'autorité académique de l'Université me prie de vous en présenter ses remerciements.

Veillez agréer, je vous prie, l'expression de mes sentiments respectueux.

Le bibliothécaire adjoint de l'Université,

L'ABBÉ LEON DIUS.

Lille, 25 Janvier 1919.

Monsieur et honoré Collègue: Je vous prie d'agréer tous mes remerciements pour l'importante série des mémoires que vous avez bien voulu m'adresser sur la géologie, l'agronomie et la paléontologie de la Catalogne.

Ils viennent de m'arriver, avec les retards de la guerre, et sont bienvenus dans les ruines des nos bibliothèques. Ils sont le plus grand honneur à l'École scientifique de Barcelone et à votre activité commune avec le Chanoine Almera.

Recevez je vous prie les assurances de mes sentiments respectueux et dévoués.

CH. BARROIS.

Paris, 10 Mars 1919.

Cher Monsieur: J'ai appris par votre envoi de *Ibérica* la nouvelle de la mort de notre éminent Confrère Dr. Almera,—c'est une perte très respectable pour la Géologie! Je le connaissais par correspondance depuis plus de trente ans, il était abonné fidèle de ma *Revue critique de Paleozoologie*.

Votre très dévoué

M. COSSMANN.

Université d'Alger. Faculté de Sciences.

Alger, le 5 Juin 1919.

Mon cher Confrère: En rentrant de tournée, je trouve a Alger votre aimable lettre ainsi que les nombreux ouvrages du regretté Almera que vous avez eu l'extrême obligeance de m'adresser. Je vous en remercie beaucoup.

Nous avons au laboratoire quelquesuns des excellents travaux d'Almera, mais nous ne possédions pas une série aussi complète, qui nous rendra les plus grands services.

Je suis, ainsi que mes collègues d'Alger, tout a votre disposition pour tout ce qui pourrait vous intéresser ici, et nous serions heureux que vous nous metties a contribution.

Encore une fois merci et veuillez me croire, Mon cher Confrère.

Votre bien cordialement dévoué

M. DALLONI

Je vous remercie de l'envoi de votre notice biographique sur D. J. Almera, ainsi que de votre Contribution à la fauna astiense de Vilacolúm.

PHILIPPE DAUTZENBERG.

Nancy, 21 Janvier 1919.

Cher Monsieur: Tous mes remerciements pour l'envoi de votre deux brochures interessantes, et tous mes voeux pour la nouvelle année.

J'ai un travail considérable sur les bras en ce moment, car toutes

les voies nouvelles de l'Alsace et de la Lorraine reconquises sont ajoutées a mon service et compris le Rhin. Excusez-moi donc de vous quitter un peu rapidement.

Sincèrement votre

DR. ED. IMBEAUX.

Ingénieur-Chef à Nancy.

Toulouse, 28 Janvier, 1919.

Rue Ozenne 11 bis.

Avec tous mes remerciements, mon cher Collègue, pour votre envoi de brochures.

Bien cordiales amitiés.

Dr. R. JEANNEL.

Grenoble, Faculté des Sciences, le 20 Janvier, 1919.

M. W. KILIAN, professeur à l'Université de Grenoble, a reçu votre intéressant envoi et vous en remercie en vous présentant toutes ses félicitations et ses salutations très distinguées.

Troyes, 25 Febrier 1919.

Monsieur et cher Collègue: J'apprends avec les plus vifs regrets la perte que nous venons de faire. La mort de Mr. le chanoine Almera avec lequel j'étais depuis si longtemps en relations me cause un véritable chagrin. J'étais encore ces derniers jours en correspondance avec lui pour la publication d'une Révision des Echinides fossiles de votre Catalogne. Je vous serai reconnaissant de vouloir bien continuer l'oeuvre scientifique de notre eminent collègue. J'aurai l'honneur de vous adresser mon manuscrit déjà que j'aurai reçu l'envoi annoncé de votre dernier lot d'Echinides, car il est désirable de publier un travail ainsi complet que possible.

Je vous retournerai alors les séries importantes d'Echinides que m'avait communiqué Monsieur Almera et que je n'avais pu lui retourner depuis la Guerre.

.....
Je vous suis très reconnaissant des notes et travaux que vous avez

bien voulu m'envoyer. Je me réserve de vous adresser de mon côté mes dernières publications sur les Echinides.

Veillez agréer, Monsieur et cher collègue, l'expression de mes sentiments dévoués.

J. LAMBERT.

Tortosa, 11 Août 1918.

Monsieur et cher Confrère: Mille remerciements de l'envoi de votre brochure sur la Biographie de mon ancien élève et savant ami le Docteur Almera, qui m'élite, certainement cet hommage.

Vous me faites trop d'honneur en m'attribuant le titre de professeur d'Astronomie à l'Université de Valence, car je ne suis, tout simplement, que le DOYEN DES ETUDIANTS ESPAGNOLS.

Veillez compter, cher Monsieur, sur la sympathie de votre dévoué.

JOSÉ J. LANDERER.

Valencia, 3 de Marzo 1919.

Mi estimado amigo y colega: Supongo recibirá V. oportunamente la carta que le escribí hace ya bastantes días, enterándole de lo ocurrido con su telefonema.

Hoy van estas líneas con el preferente objeto de expresarle a V. mi agradecimiento con motivo de los inmerecidos elogios que me prodiga en su biografía de mi íntimo y querido amigo, el sabio Dr. Almera (q. s. g. h.), publicada en *Ibérica*, complaciéndome mucho cuanto dice V. acerca de la labor de tan insigne geólogo. No sé si estaba V. enterado de que, de las tres primeras hojas de su monumental Mapa geológico de esa Provincia, fui yo quien hizo el juicio crítico, que publiqué en el *Diario de Barcelona*.

En espera de su respuesta, aprovecha la ocasión para tener el gusto de reiterarse a sus órdenes afmo. amigo s. s.

q. e. s. m.

JOSÉ J. LANDERER.

Valencia, 17 Febrero 1919.

Mi estimado amigo y señor: Correspondo a su favorecida de ayer, comenzando por expresarle la pena que me ha producido la

noticia de la muerte de mi querido amigo y ex-discípulo D. Jaime Almera (q. s. g. h.), sintiendo no saber si conserva algún hermano y dónde reside, para enviarle sentido pésame.

Disponga V. como guste de su verdadero y adicto amigo s. s.
q. e. s. m.

JOSÉ J. LANDERER

Cannes, 24-I-1919.

Recevez tous mes remerciements, cher Monsieur, pour votre bon souvenir et votre aimable envoi.

Je suis malade et j'ai dû quitter la direction de *«la Nature»*.
Votre très dévoué

E. A. MARTÉL.

Gerona, 23 de Agosto de 1918.

EL OBISPO DE GERONA saluda afectuosamente al Dr. D. Mariano Faura y Sans, y le queda muy agradecido por el ejemplar de su trabajo dedicado al que fué mi querido Catedrático y Dean M. I. Sr. Don Jaime Almera, reconociendo cuán acertado ha estado Vd. en el elogio que hace de su personalidad.

FRANCISCO DE P. MAS OLIVER aprovecha la ocasión para ofrecerle el testimonio de su más distinguida consideración y afecto.

Muséum National d'Histoire Naturelle-Geologie.

Paris, le 3 Janvier 1919.

Cher et très honoré Collègue: Je reçois avec un très vif intérêt le précieux envoi de publication dont vous avez bien voulu disposer en ma faveur.

Je l'ai parcouru avec le plus grand intérêt et je m'empresse de vous exprimer tous mes remerciements.

Veillez agréer l'expresion de mes sentiments les plus sincerement dévoués.

STANISLAS MEUNIER.

Colegio del Salvador.

Zaragoza, 3 de Abril de 1919.

Muy Sr. mío y apreciado amigo: Envié a *Razón y Fe* la necrología del Dr. Almera. En ella digo que de buena gana me asociaré a los que le han dedicado alguna especie, cuando la ocasión se ofrezca. Ya ha llegado y he enviado a la *Academia Pontificia* la descripción de la *Chrysopa Almerai* Navás, en substitución de otra que allí tenían en prensa con el n.º 57. Falta que V. forme, a su tiempo, el género *Almera* con algún lindo fósil de Cataluña.

Pienso enviar una noticia necrológica a la revista *Sal Terræ*; y el Boletín de la *Sociedad Ibérica de Ciencias Naturales* publicará otro.

En unión de los SS. SS. y OO. quedo de V. afectísimo amigo y siervo en Cristo

LONGINOS NAVÁS, S. J.

Saint-Florentin (Yonne), le 16 Octobre 1918.

J'ai èté très malade, c'est pourquoi je n'ai pui vous remercier plutot.....

Merci aussi pour la biographie de M. I. Sr. Dr. Jaume Almera i Comas et felicitations.

Vous renouvelant mes remerciements agrèez, cher Monsieur, mes meilleurs salutations.

NEGRE.

Université de Lille. Faculté des Sciences-Geologie.

Lille, le 28 Janvier 1919.

Mon cher Collègue: Je vous remercie bien vivement de l'envoi que vous m'avez fait de vos récents travaux. Au sortir de ces quatre années d'esclavage, c'est pour moi un bien grand plaisir de reprendre contact avec les savants amis du monde civilisé, dont j'ai été cruellement et si longtemps séparé.

Je vous felicite d'avoir continué à travailler sans perdre de temps à notre bonne science géologique. Je vous felicite aussi d'avoir accompli une oeuvre de piété en écrivant votre notice biographique sur M. le Chanoine Almera. Je l'ai lue avec la plus vif intérêt. Vous étiez,

vous son élève distingué, qui le connaissez et l'aurez bien, tout désigné pour l'écrire.

Une carte postale de lui me demandent anscieusement de mes nouvelles en Septembre 1914, avait été la dernière correspondance que j'ai reçu ici avant l'invasion de Lille. Pendant 4 ans les allemands n'ont laissé parvenir aucun courrier.

Votre notice, par une curieuse coïncidence, m'est arrivée avec les premières lettres reçues au moment de notre libération. D'autre part en même temps j'ai eu par M. Ch. Barrois de bonnes nouvelles directes de lui.

Je vous serais reconnaissant de vouloir bien être mon interprète auprès de votre maître éminent et lui transmettre mes meilleurs voeux de bonne santé. J'apprends avec plaisir que vous continuez tous deux à travailler aux recherches géologiques dans le pays de Catalogne: ceci nous promet sans doute pour bientôt d'intéressantes mémoires. A Lille, en plus des souffrances morales de l'occupation ennemie, nous avons en la douleur de perdre notre vieux maître bien aimé, J. Gosselet; M. Ch. Barrois a traversé, lui, avec énergie ces années d'isolement. Enfermés dans l'enceinte de la ville, nous n'avons pu faire la moindre étude sur le terrain et vous savez que l'immobilité est une grande gêne pour le géologue.

Je vous prie d'agréer, mon cher collègue, avec mes remerciements l'expression de mes sentiments très dévoués.

P. PRUVOST.

Laboratoire Arago.—Banyuls—sur—Mer (Pyrénées Orientales).

Le 18 Janvier 1919.

Monsieur *Emile G. RACOVITZA* vous prie de bien vouloir agréer ses remerciements pour l'envoi de votre belle carte du Montserrat et de l'intéressant article consacré au vénérable savant le Dr. Almera. Il se permettra de vous envoyer dans quelques jours un nouveau fascicule des «*Enumerations de Grottes*» que doit paraître prochainement.

New-Yor, 12 May 1919.

My dear Sir: Two weeks or more ago, I received this pamphlets from you, for which I send my cordial thanks. But I must confess that

your language is unfamiliar to me. I have lexicons of many language, but not of the language of your region.

Still it has been possible for me to understand much of what you have written respecting Dr. Almera, who is four years younger than I am. It was my misfortune that we never met. I was told that he was a delegate to the Geological Congress at Paris in 1900, but I could not find him. It was a disappointment, for the excellence of his work was well known to me.

Please congratulate him for me, upon his long and successful career in science. This world is better because he has lived in it. He has added lustre to your venerable Academy of Sciences.

I regret exceedingly that I am not acquainted with your language. Your discussion of Ozokerite would no doubt be very useful in my study of the carbon minerals.

With best wishes I am,

Sincerely yours,

J. J. STEVENSON.
